

MÚLTUNK KINCSEI, JELENÜNK ÉRTÉKEI

DÁNYI ÉRTÉKTÁR FÜZETEK 2. / 2021. MÁRCIUS

EMLÉK AZ I. VILÁGHÁBORÚBÓL

A Lázár család fiuknak, Lázár János-nak az orosz frontra küldött családi képes levelezőlapja.

A szöveg magyarul: „Legdrágább fiunk! Csak így láthatunk kedves gyermekünk! Szívből üdvözlünk és csókolunk. Vigyázz magadra. Édesanyád és Édesapád szeretnének viszontlátni!”

Lázár János utolsóként jött föl egy bunkerből, ahol egy orosz tiszt mindenkit - köztük egy dányi testvérpárt - agyonlőtt. Mire ő következett volna, egy másik tiszt leállította a vérengzést. Csodálatos megmeneküléséért hálaából a 40 napos nagybőjtöt mindig megtartotta. 3 év fogság után tért haza.

Kiadja Dány Község Önkormányzatának Értéktár Bizottsága
Felelős kiadó: Gódor Lajosné polgármester
Dány, 2021

A kiadványt támogatta a Hung2020 pályázat keretében:

AGRÁRMINISZTERIUM

Borító kép: az Árpádházi Szent Margit szobor térdelő főalakja a dányi Milleniumi Parkban. Szent Margit szüzességét a mellette ábrázolt liliom jelképezi, lábánál a korona arra utal, hogy királylányként említjük, de a koronát nem viselte. A szobor oldal alkotásai Benedek dányi ács Szent Margit sírjánál történt csodálatos gyógyulását illetve Sebestyén mártírhálálát ábrázolják. A körfelirat a dányiak könyörgését idézi egy Mária-énekből: „Esedezzel nemzetünkért az Istennél szép magyar liliom!” M. Gémes Katalin alkotása. Állíttatt a Millennium évében, 2000-ben.

A DÁNYIAK ZARÁNDOKLATAI

A zarándoklat (peregrinatio religiosa) egy vallási jelentőségű hely fölkeresése mely történhet egyénileg vagy közösségben. Erőpróbája a léleknek de a test erősítése is hangsúlyt kap. A legfontosabb cél a helyhez (kegyhely) kötött búcsúnyerés. A népi felfogásban az igazi érdemszerző búcsújárás a gyalogosan megtett zarándoklat. A katolikus egyházi előírások szerint más módon is el lehet nyerni a búcsút részlegesen vagy teljesen, mégis, a csoportos zarándoklat az egyik legnagyobb közösségi élmény. Maga a katolikus búcsújárás a XVII-XVIII. sz.-ban lendült föl (majd nagy törést szenvedett a felvilágosodás korában). A közlekedési lehetőségek révén ma egyre többen keresik föl a híresebb külföldi zarándok helyeket. Falunkból is többen végigjárták a Szent Jakab sírjához vezető utat Santiago de Compostelába. Buszos zarándoklatot szerveztek dányiak Lourdes-ba, Fatimá-ba, Santiago de Compostelába, ahol a dányiak csoportja részvételével a dányiakért Mészáros Csaba atya egy-egy szentmisét is bemutatott.

Rómába is elzarándokoltak, ahol Soós Józsefné egy gobelin szőtttest nyújtott át személyesen II. János Pál pápának. Jártak dányi búcsújárók Máriacellben, Prágában, Czestochowa-ban - ame-

lyet Lengyelország lelki fővárosának is neveznek-, többen a Szentföldet is fölkeresték.

Magyarországon búcsújáró helyek főleg a Mária-kultuszhoz kapcsolódnak de a búcsújáró helyeken találkozunk csodás erejű forrásokkal, kúttal, ritkábban fákkal, kövekkel. Nemzeti Kegyhelyünk Mátraverebély-Szentkút ahol a kegytemplomban a búcsú mindennap elnyerhető. További kegyhelyekből néhány: Máriagyűd, Máriapócs, Máriabesnyő, Andocs, Hercegszántó, Celldömölk, Péliföld-szentkereszt stb. Az összmagyarság legfontosabb kegyhelyévé vált 1990 után Csíksomlyó, ahová a dányiak mellett tízezrek zarándokolnak el évente Pünkösöd szombatján hagyományosan a székelektől, gyimesiektől, moldvai csángóktól a

Fatimá-ban a dányiak viszik a kegyszobrot

Az egyik legújabb az Esztergom – Máriagyűd-i Magyar Zarándokút (a magyar El Camino) melyet a dányi Sebestyén Népfőiskola csoportja is végigjárt 2013-14-ben. Résztevők szerint csodálatos lelki feltöltődés kegyelmével tértek haza. Az út több szakaszban 16 napig tartott. A teljes hossz 431 km.

magyarországi és a diaszpórából összesereglett hívókig. Csíksomlyó egyben a nemzeti összetartozás jelképévé is vált. A búcsújárásokról, a búcsú elnyerésének jelentőségéről, módjairól pl. a katolikus lexikonban az interneten is gazdag információkat olvashatunk. Néprajzi megközelítésben a kiváló néprajztudós, a tiszteletre méltó emlékeztető Bálint Sándor feljegyzéseiből Barna Gábor által nyomda alá rendezett Búcsújáró magyarok c. könyv az egyik leghitelesebb kiadvány e témában. E könyv is megemlékezik Szent Margit sírházhoz járuló- és ott csodás gyógyulást nyert Benedekről, Dán falujából, majd ezt követően a

tartománybeli emberek zarándoklatairól a sírhoz kereszttel, processzióval.

A dányiak régi zarándoklataival Máriabesnyő kapcsán foglalkozik Kozár Gyula helytörténeti munkájában. A kapucinusok 1763. december 7-én történt letelepedése után a csodálatos módon megtalált Szűz Anya szobra egyre több embert vonzott a kegyhelyre. Dányiak eredetileg Szentháromság vasárnapján jártak Máriabesnyőre, erről tanúskodik az 1838-as Canonica Visitatio jegyzőkönyve. Később, valószínűleg a besnyői centenárius évétől, 1863-tól válik a

Megható pillanatok. Dányi zarándokok megáldása és emléklapok átadása a célállomáson, Máriagyűdön.

Kisasszony-napi búcsú az elsődleges zarándoklattá (Kozár Gyula: Dány község helytörténeti élete – 6.3.3.2.1.3). A dányiak viszont továbbra is megtartották a Szentháromság napi - immár fogadalmi - búcsújárást, szájhagyomány szerint egy-, a falut ért természeti csapás miatti engesztelésül. (Sok fogadalmi búcsújárás létezik, a móriak pl. egy pusztító sáskajárás emlékére fogadták meg, hogy gyalog Celldömölkre zarándokolnak, a felvidéki Galgóc népe egy tüzeset után fogadta meg a máriacelli zarándoklatot.)

A Máriabesnyő-i plébánia miserendje szerint Szentháromságkor a valkóiak is zarándokolnak a besnyői bazilikához, idősebbek említették még a turaikat is. További legfontosabb búcsújáró helyeik voltak a dányiaknak Mátraverebély-Szentkút Nagy Boldogasszony napján, vagy Péliföld-szentkereszt a Szent Kereszt megtalálása napján, május 3-a utáni első vasárnap.

Akik a távolabbi kegyhelyeket gyalog nem vállalták, vonattal közelítették meg, majd arról leszállva gyalog folytatták az utat. Adatközlők megemlékeztek olyanokról, akik Hatvantól gyalog tettek meg a közel 45 km-es utat Szentkútra. Egyedül is végigjártak hosszú zarándokutakat pl. Szekeres (Szipsi) Pista bácsi, Gódor András.

Péliföldszentkereszt-re is régen gyalog mentek, szállást az útközbe eső – főleg sváb – településeken kaptak, ahol nagy szeretettel invitálták a zarándokokat a sváb emberek a saját házaikba. Később vonattal Nyergesújfaluig, majd gyalog mentek a Szalézi rendház templomáig. Ide a dányiak a mai napig zarándokolnak, ma már egy napos útra busszal. Régen is volt hogy buszokat béreltek, Kozár Gyula említi, hogy 1958-ban 4 busszal mentek augusztus 17-n Szentkútra a 200 éves jubileumi búcsúra (H.D.)

A máriabesnyői zarándoklat a templomból indul 12 órakor, egy papi búcsúztatást követően. Elöl viszik a keresztet (többnyire egy fiatal vagy nagyobb gyermek) majd a Máriás lányok a Szent Anna szoborral (képpel), a vezető, pap, lobogó vivők és a hívek. Régebben a csipkeruhába öltöztetett Szűz Mária szobrot is vitték. Ekkor a „Megyünk hozzád szép virágszál...” kezdetű Mária éneket énekelik vagy a „Köszönteni megyünk

egyek liliumát” (hazaérve így énekelik: „Köszönteni voltunk ...”). A Szentháromságnap-i búcsúkor a „Végtelen Szentháromság imádlak és dicsérlek...” c. éneket énekeltek és a Vajas-lejtőig a Szentháromság olvasót mondták. Dányon érdekes módon „profeciák”-nak hívták a zarándok csoportokat (eredetileg: processzió), amely régen több száz főből és több echós szekérből állt. Az előimádkozó vezeti a menetet, ő mondja az imákat, énekeket amit a többiek átvesznek. Ilyen vezető volt Szekeres Ferencné (Bader Mári néni), Simon Ferencné, Szabó Pál, Dóczi Ilonka néni, Kurunczi Sándorné vagy korábban Oláh Ferenc aki népi énekek írásával is foglalkozott az 1910-es években. Az út közel 25 km.

A hívek kikísérték a falu széléig a csoportot, volt idő, amikor a „Dányi dudások” is zenei kíséretet adtak, pár éve a Dányi Ifjúsági Fúvósenekar is kikísérte a búcsújárókat a faluszélig. A Máriás lányok vállukon vitték a Szent Anna szobrot. A Kisasszony napi búcsúkor Valkóig az Örvendetes olvasót mondják és Miatyánkot, Üdvözlégyet imádkoznak, énekelnek. Valkó felé tartva a „Va-

jas” felől visszanézve mondtak egy imát a faluért. Ha feszülethez értek, akkor a vezető ezt mondta: „Imádunk téged Krisztus Jézusom és áldunk mert szent kereszted által megváltottad a világot.”

Valkóra érve megpihentek, elővették a batyukból az elemóziát és elfogyasztották. A lovaskocsikra batyukban tették föl a csomagjaikat. Hogy megismerjék a sajátjukat, egy színes ruhadarabot tűztek rá. A Valkó utáni emelkedőn a „képes fá”-nál ismét pihentek és imádkoztak, itt a vezető pénzt szedett a hívektől. Később ez a pihenőhely a Szárítópusztához tevődött át, itt volt a pénzszedés is, amit mise íratásra és a perselybe szántak. Gödöllőre Szárítópusztára beérve kanyarodtak le a főútról. A város széli pataokban megmosakodtak, lábat mostak, a Máriás lányok felöltöztek, fölverték vállukra a szobrot és a menet a Székely kapun át így ért a kegyhelyre.

A bazilikába érve köszöntik a Szűzanyát. Este szentmisén-, körmeneten vesznek részt, stációt járnak, majd az éjszakát imádkozással töltik, persze vannak akik a padokban vagy ahol épp van

hely szundikálnak. Éjjelkor egy kisebb csoport kimegy a besnyői temetőbe és imát mondanak a holtakért.

Vasárnap reggel el kellett hagyni a templomot a takarítás miatt, majd kezdetét vette a 11 órai szentmise.

Adatközlők szerint a kinti Lourdes-i szobornál és bent a templomban, altemplomban is tartottak misét. A szentmise után elbúcsúztak a kegyszobortól, majd elindultak haza. Kb. 5 óra körül jelent meg a menet a láthatáron, amit két- a templomtoronyba felküldött ministráns figyelt. Ekkor megszólaltak a harangok és az itthoniak elindultak fogadni a búcsújárókat. A templomhoz érve régen a „Hála legyen az Istennek, hazasegített .. „ c. éneket énekelték, majd hálát adtak a sikeres zarándoklatért.

Emlékezetes volt az 1963-as esztendő, amikor hatalmas felhőszakadás érte őket hazafelé Valkó után. A csoporttal volt Jarábik János káplán is. A Vajas-nál egymás kezét fogva keltek át a hőmpölygő vízen. Voltak kisebb termetű asszonyok, akiket csak úgy tudtak átmenteni az áradáson, hogy két ember fogta őket, mert a víz felszínén lebegtek, akkora volt a sodrás. Kozár így emlékszik: „Rettenetes volt!”

A rendszerváltozás után a búcsújárásokon résztvevők száma lecsökkent, viszont a lehetőségek meghozták a távolabbi, külföldi kegyhelyek főlkeresését. A kommunizmus alatt bizony többen éltek meg hitük e fontos epizódját mint az u.n. „szabadság” érájában. Amit a kommunizmus nem ért el, azt a szabad piacgazdaság elérni látszik.

A búcsújárás a katolikus kereszténység hagyományainak fontos része. Dányon a történelmi időkben különösen fontosnak tartották a zarándoklatokon való részvételt. A dányiak hitének ereje sok megpróbáltatáson segítette át a falut és őrizte meg évszázadokon át az utódoknak. A dányiak zarándoklatai múltunk és jelenünk kiemelkedő értékei.

Szerk.: Sz.I.

Adatközlők: Gódor Lajosné, Gódor Jánosné, Baglyasné Gódor Anna, Dóczy Mária, Gódor András
Egyéb forrás: *Historia Domus – Dányi Szent Jakab Egyházközség, Katolikus Lexikon* (internet)
Köszönet a fotóért:: Vér Lajos, Kovács Beáta, Dányi Krónika (www.danyikronika.hu), Heim József

Felhasznált irodalom:

Bálint Sándor – Barna Gábor: *Búcsújáró magyarok* (Szent István Társulat, 1994)

Kozár Gyula: *Dány község helytörténeti élete* (Dány Község Önkormányzata, 2000)

Sok gyermek is részt vett a zarándoklatokon

2. RÉSZ

DÁNYI RAGADVÁNYNEVEK

Hogyan alakulhattak ki ragadványnevek? Lássunk rá egy tipikus foglalkozásból adó példát:

Idézet Sz. Jánosi Erzsébet: Élő legendák című dányi vonatkozású könyvéből: „Apósomnak még az első világháborúban ellőtték az ujjait. Azt mesélték, hogy annak a nagypapja, a falu hadnagya volt. Nem csendőr, hadnagy. Lovon járt. Hogy ki választotta meg? Valaki csak megválasztotta. Így lettünk Hadnagyék. (18. oldal) A Suszterok nem azért Suszterok, mert német eredetű (Schuster) személy volt a felmenők között, azért kapták ezt a nevet, mert az egyik ősük cipész volt.

A ragadványnevek egy másik ágát az anyai vezetéknevét igénybevétele alakították ki. Így valószínűleg Gurbi Anna, Szórá Erzsébet, Király Rozália, Gergő Rozália, Bozóky (Bozsóki) Anna,

Kórmány Ágnes, Buzás Borbála stb. vezetéknevét vették igénybe a családok jobb név elkülönítése végett.

Egy harmadik ág az apai keresztnéveket használta a megkülönböztetés végett: Balázsistók, Nagyimre, Tótgýura, Tótimre, Tótmáté, Tótpál, Tótpalya, Túriagnác, Túripalya, Kisantal, Gyurkacsi, Laci, Márton, Máté, Urbán stb. néven köszönnek vissza ezek a ragadványnevek.

Egy negyedik ágban egy elszólás, külső tulajdonság stb. miatt ragasztottak valamilyen gúnynevet a család egyik tagjára, amit később az utódai örökölték. (Biddegy /Mindegy/, Bömbő /Bömböl/, Piske, Bokszo stb.)

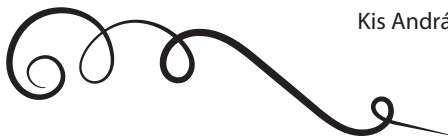
És hogy milyen természetes a hétköznapi életben a ragadványnév használata erre is lássunk példákat:

Idézetek Sz. Jánosi Erzsébet: Élő legendák című dányi vonatkozású könyvéből: „Emlékszem arra, hogy Dalos Jancsi, Barbás Jancsi, Matyi itt laktak mind a szomszédunkban, jó barátaim voltak.” (9. oldal) „Ott volt velem egyidős, a Tóth Pista. Nem mondták annak, hogy Tóth Pista, csak úgy, Szurok Pista.” (10. oldal) Az egyéni becenevek nem tévesztendőek össze a ragadványnevekkel. Az viszont tény, hogy az apai vagy anyai személyes becenevet az utód örökölheti. Ekkor viszont már átalakul ragadványnévvé.

Köszönetemet szeretném kifejezni mindazoknak, akik a dányi ragadványnevek összegyűjtésében segítségemre voltak. Remélem, azok akik így írott alakban is látják a számukra esetleg sértő ragadványneveket, nem neheztelnek érte.

Kis András

A képek egykori dányi családokat ábrázolnak

A LEGGYAKORIBB DÁNYI CSALÁDNEVEK ÉS AZ AZOKON BELÜLI RAGADVÁNYNEVEK:

Tóth: Bartuc, Bata, Benke, Birge, Brityi, Csillag, Furkó, Kacska, Koca, Kócmadzag, Macska, Matyis, Motóla, Pafak, Pecek, Píse, Pogácsa, Regoj, Szurok, Tótygyura, , Tótimre, Tótmáté, Tótpá, Tótpalya, Tutyi, Uzsár

Dóczy: Acupa, Bader, Bokszos, Csonka, Gurbi, Futurás, Hannagy', Kisdóci, Kiskakas, Kulák, Küntüs, Máté, Nagygyurbi, Palya, Rakom

Szekeres: Baka, Bíró, Borozdás, Búzi, Dohándzsi, Gyükér, Kórmány', Suszter, Szipszi, Rezes, Veresszőgyi, Vicom

Gódor: Dallos, Diga, Fityi, Kúcsár', Nyiszi, Takart

Kurunczi: Barbás, Bömbő, Éva, Kisúr, Pici, Púha', Szúnyog, Szürke, Trosa

Szabó: Ambruzs', Bornyász, Bumbum, Cigány, Darnyik, Fiser, Hajdú, Halasi, Iszakara, Kácsor, Kóbász', Misi, Pehő, Pipi, Szóró, Tóttös, Trézsi, Zsinór

Lázár: Atás, Balázsisztók, Bibi, Búri, Csincsó, Heci, Kambak', Kasznár, Róka, Tukko, Vitéz

Kovács: Gyurkalaci, Kisantal, Laci, Márton, Peci, Szusza, Urbán, Vincefranci

Nagy: Almási, Bóha', Búzás, Nagyimre, Kokok
Nyári

Sződi: Cuminkós

Soós: Agócs, Cúkor', Csirke, Peták, Sósgergő

Oláh: Danyi, Polgyi'

Sebestyén: Bozsóki, Janko, Nyúka, Posztó, Süngolyó

Molnár: Bügyür, Nemes, Szota

Vér: Hegyes

Ivicsics: Puki, Szilaj, Túri, Túriignác, Túripalya

Menyhárt: Borbé', Csapaja

Csepeli: Biddeggy

Hangodi: Kakas, Rajna

Kővágó: Kotrec

Baglyas: Császár, Fülöp, Kobok

Szalontai: Brityi

Roznik: Cseszla, Radics

Juhász: Gazsi, Nyemozsnyák

AKIRE BÜSZKÉK VAGYUNK

Kanalas Martin, a Rajkó Talentum Zene és Táncművé- szeti Iskola tanulója

Martin élete egészen kiskora óta a tánc körül forgott. Édesanyja úgy fogalmazott: „Hamarabb tudott táncolni, mint járni... s azóta is mikor hazaérek, hallgatom mi ez a dübögés. Bemegyek a szobába, és Martin legényesezik, ugrál, mindent, ami kell... mellette persze szól a zene...”

Martin óvodás kora óta járt nagytudású tanárához, Szecsőhöz, akitől a lépések mellett motivációt, lendületet és bátorítást kaphattak a tanítványok, bízott és hitt mindnyájukban, köztük Martinban is. Martin útját emellett, és azt hiszem első sorban, családja biztos támogatása segítette. Gyönyörű folyamat volt, amíg eljutottak addig, hogy kilépve a megszokott világukból, a telepi környezetből, a sokak számára önmagában félelmet rejtő Budapestre látogattak a Rajkó Talentum Zene és Táncművészeti Iskolába való felvételikor. Először utazni metrón, lemenni a mozgólépcsőn teljesen új élmény volt mindnyájuk számára, nemhogy kiigazodni a belvárosi betonrengeteg labirintusaiban. Megható volt látni, ahogy a család feltérképezi az iskolát, a tanárokat, és a már odajáró diákokat, majd mikor az édesapja pár fiatal diákhoz odamenve a következőt mondta bemutatkozást követően: „Vigyázzatok a fiamra!”

Martin iskolánk, a Dányi Széchenyi István Általános Iskola tanulója volt. 5. osztályos korában ismertem meg jobban, ekkor kezdtem Őt tanítani. Nem tartozott a kimondottan szorgalmas, csendes diákok közé, de szép szóval mindig lehetett rá hatni. Barátságos, illedelmes fiú, aki jól kijön a kortársaival. Aktív résztvevője volt az iskola cigány-tánc csoportjának, amit a Rajkó- Talentum Zene- és Táncművészeti Iskola szervez iskolánkban. Martin tehetségét a táncban mindenki elismerte, ezért is tartjuk kiemelt sikernek azt, hogy felvételt nyert a fent említett művészeti iskolába.

Kovács Krisztina, tanár

Martin és köztem 5 év a korkülönbség, de a tanárok azt mondják, nagyon hasonlítok rá. Régebben sok időt töltöttünk együtt, most már kevesebbet, mert Pesten tanul és korán kel és későn jön. Jól kijövünk, úgy átlagban, de vannak azért kisebb-nagyobb civakodások. Szerintem Martinra lehet

számítani, otthon mindig besegít a munkában, vagy nekem is segít, ha tud, és van kedve. Ahogy hallom szereti a sulit, ahová jár, vannak új barátai, jók a tanárai, sokat táncol, még balettet is tanul. Jó hogy elment tanulni, de ebben nem hasonlítunk én nem szeretek táncolni.

Kanalas Patrik, Martin öccse

Martin, emlékeim szerint mindig nagyon élénk kisfiú volt, elsőben sokat küzdöttünk a magatartásával, szorgalmával. Azok közé a gyerekek közé tudnám sorolni, akik ugyan nem eminens tanulók, ugyanakkor mindenben lehet rájuk számítani, legyen szó teremdzsítés, sportvetélkedő, iskolai műsor. Felső tagozatba kerülésétől kiesett a látókörömből, de a tanáraitól hallva a helyzet változatlan maradt. Összességében Martin rendes gyerek, akivel ha következetesen és határozottan bánnak, csakúgy, mint kortársaival, sok mindent elérhet. Külön öröm számomra hogy a továbbtanulás mellett döntött.

Oláh Éva, Martin alsós tanítója

Hosszú évtizedek óta a dányi cigánysággal kulturális, ezen belül ének, tánc és zene, filmművészeti produkciókban dolgozunk együtt. Ennek során számos nagyon tehetséges növendéket taníthattam. A sok – sok tehetséges gyermek közül voltak, akik lehetőséget kaptak arra, hogy a tánctanuláson keresztül tehetségüket is kibontakoztathassák (rendezvényeken, fesztiválokon, „Ki – mit – tud?” vetélkedőkön.) Nagyon örülök annak, hogy Martin egy óriási lehetőséget kapott arra, hogy kultúráját tudatos művészetre emelje. Ennek egyik módja, hogy a világhírű Rajkó zenekar táncos tanulójaként hirdetheti a magyar és cigány kultúrát. Kívánok neki nagyon sok erőt és kitartást a munkájához!

Szecső – Kovács Zoltán,
táncművész koreográfus

Az MTA Nyelvtudományi Intézetében működő Többszempontú Kutatóközpont 2019. április 3-5. között „Nyelvi és kulturális találkozások a 21. századi tudásszerzésben” címmel konferenciát rendezett. Ennek az előadássorozathoz „Élmény és tanulás – módszertani műhely, jó gyakorlatok” részeként bemutattuk a Dányi Széchenyi István

fotók: Király-Szvétek Tímea,
Csekéné Valkony Andrea,
forrás: <http://szechenyi-dany.sulinet.hu/>

Általános Iskola módszertani gyakorlatait, az iskolában tanuló gyerekek iskolai programjait. A szakmai közönség, a Dunakeszi Tankerület vezetője Eich László igazgató úr is köszönetét fejezte ki az inkluzív szellemiségért, a pedagógusok munkájáért. A több napos konferenciát a dányi iskola táncos bemutatója zárta. Táncosaink egyik gyöngyszeme Kanalas Martin tanuló volt, akiben bízunk, hogy Dány településének hírnevét ügyességével és megadott tehetségével tovább viszi! Kívánok neked Martin sok – sok kitartást, munkádból származó örömet, egy teljes, boldog, sikeres életet!

Podmaniczky Ágnes
intézményvezető, Széchenyi István
Általános Iskola, Dány

Családja tartott attól, hogy volt osztálytársaitól elszakadva még nehezebb lesz kitartani az új iskola mellett, de már hálásak döntésükért. A kezdeti féltelmeket hamar feloldotta Martin tánc iránti lelkesedése, ami azóta is szakadatlan, most is éppen egy klipforgatáson vesz részt. Azt hiszem az tartja benne a lelket, hogy olyan sorstárs kortársakra talált, akikkel közösen egy jó célért, őszinte lelkesedéssel küzdenek.

Szőgeczki Kata

Ifj. Schirilla György sportolóval,
a legendás sportember fiával

ELSZÁRMAZOTTAINK - LÁZÁR SÁNDOR SZERETETTEL SZOLGÁLNI

- Minden Dányi tapasztalhatta már aki a Mezőkövesd-Zsórifürdő-i szállodában megpihent, hogy milyen kedvesen, milyen odafigyeléssel fogadod szülőfalud vendégeit. Pedig hány éve is már annak hogy nem vagy dányi?

- Hát nagyon régóta, kb. 1985 körül kerültem el amikor megnősültem. Akkor Szadára kerültem, ott építkeztünk és vállalkozást is indítottunk Pesten. Újpesten egy pizzériával kezdtük el 16 négyzetméteren, aztán egy hasonlót üzemeltettünk a Palatinus strandon a Margitszigeten. Később ezt az újpesti 16 négyzetméterest kibővítettük 300 nm-re, így már tudtunk egy éttermet nyitni. Fölöttünk volt az IKV, az fölkinálta nekünk a helyiséget és kihasználva a lehetőséget alul lett egy önkiszolgáló jellegű tér, az emeleten pedig a fel szolgálós vendéglátás.

- Aki már próbált vállalkozást indítani, az jól tudja, hogy nem kevés munkával, nehézséggel, akadályoztatásokkal jár. Kitartást, elszántságot igényel és nem kevesen bele is buknak. Honnan volt az erő, akarat? Hoztál-e valamit otthonról, Dányról ami megalapozta mindehhez az erőt, kitartást?

- Ez nagyon fontos volt. Az egésznek az volt a lényege, hogy olyan emberek között nőttem föl, akik szorgalmasak, dolgozók voltak. Ez már gyerekkoromban olyan mintát adott ami végig kísérté az életemet. A szüleim korán befogtak mindenféle munkába, szóval meg kellett tanulnom dolgozni, a munkát megbecsülni. Talán egy mai gyermeknek hihetetlen, de az akkori emberektől nagyon sokat tanultam. De nem csak a közvetlen lakó környezetem formálta a jellememet. Már második koromban elkezdtem ministrálni.

Nagy szeretettel emlékszem vissza Kozár plébános Úrra, Jarábik János atyára, akiktől ismét csak tartást, erkölcsiséget tanultam és persze egy nagyon jó közösség is volt a ministráns csapat. Sokan emlékeznek bizonyára a szamarakra és a kis hintóra, amivel sokszor kikocsiztunk, mentünk barkát szedni a Dánsárba a virágvasárnapi szertartáshoz és elengedtek minket gyerekeket a hintóval mert megbíztak bennünk. Ezek nem csak élmények voltak de egyfajta önállóságot is belénk neveltek, így sokféle dologhoz meg kellett tanulni érteni és nem megijedni a feladattól. Ahogy cseperedtem, az otthoni munkák is egyre komolyabbak lettek. Emlékszem, hogy kb. 12 éves lehettem, amikor a család böllérjei már idős emberek voltak, hát bizony azt mondták nekem: Sanyikám, most már neked kell leszűrni a disznót. Nem volt mese, meg kellett tenni.

- Tehát te is úgy gondolod, hogy a munka nem csak a dolgos mindennapokra készít föl, hanem kitartásra, tisztességre is nevel.

- Hogyne! A minta elkíséri az embert egész életén át. Az amerikai módszer is azt mondja, a gyereket a kezdetektől tanítani kell mindenre amit ő be tud fogadni koránál fogva. Tehát akár már az óvodában is lehetne őket tanítani a betűk ismeretére, mindenféle gyakorlati dologra. Persze mindezt szeretettel csinálni, úgy, hogy a gyermeknek legyen sikerélménye. Tehát ha az alapok megvannak kulturálisan, szemlélet módban az már egész életre szól.

- Mikor és hogyan jött a képbe Zsórifürdő?

- Ahogy említettem, nagyon sokat dolgoztunk, hát kellett néha egy kis pihenő. Zsóriban vetünk egy üdülő telket. Sétáltunk, láttuk, hogy a Borsod Megyei Állami Építőipari Vállalat üdülője itt van ami fölkelte az érdeklődésünket. Megkérdeztük eladó-e? Mondták, hogy inkább üzemeltessük közösen de úgy minket nem érdekelt. Aztán mégis megkerestek, hogy eladó. Megvettük 1998-ban, egy évre rá már szerettük volna megnyitni de sajnos beázott. A tető javításával egyben egy tetőteret is építettünk, így 2000-ben nyílt meg hotel. Később egyre jobban

megismerték de nagyon hiányzott a termál víz. A szomszéd szálloda a fürdőtől kapott vizet, mi pedig nem juthattunk így hozzá. Végül geológusokkal beszéltem, akik följajánlották a szakértelmüket, segítségüket. Belevágtunk és fúrtunk egy kutat ami nem zavarja a többi Zsórifürdő-i komplexum vízellátását. Végül ez egy hosszú történet lett, még pert is akasztottak a nyakunkba amit 4 év után sikerült megnyernünk, így a történet sikerrel zárult. Azóta már van egy fedett fürdőknek több medencével és ezek mellé rengeteg wellness- sőt, gyógyászati szolgáltatást is tudunk nyújtani, mint az oxigén kezelések, mágnessterápiás kezelések és folytathatnánk még a sort. Ha otthonról nem hozom a munka szeretetét, a kitartást, azt hogy védjem meg az igazamat, akkor mindez elbukott volna és a hozzáink betérő emberek – többek között a szeretett dányi vendégek – most nem élvezhetnék ezt a komplex szolgáltatást. Úgy gondolom, hogy mindazt ami átsegített a nehézségeken, hogy nagyon rendes szakemberekkel hozott össze a sors, a Jóistennek köszönhetem.

- Amint kiveszem a szavaidból – és persze többszöri korábbi beszélgetéseink is tanúsítják – Neked mai napig fontos érték az életedben a hit.

- Egyrészt ilyen neveltetést kaptam, ebben nőtem föl és a mai napig hívő keresztény embernek vallo magam. Nagyon fontos lenne ha a többi ember is a hitünk értékei szerint élne még akkor is, ha éppen saját magát nem tartja vallásos embernek. Hisz egész életünket a másik ember tisztelete, a szeretettel való megközelítés kellene formálja. Ez a mindennapi munkánkat is meg kell hogy határozza. Szeretni kell a vendéget, örülni ha jól érzi magát és arra törekedni, hogy érezze azt a törődést amit csak szeretettel, odaadással lehet csinálni. Meggyőződésem, hogy csak így tudtunk előre haladni.

A Hajnal Hotel egy folytonos családi erőfeszítés eredménye. Sajnos az első házasságomból nem született gyermek, a mostani kapcsolatomból egy lány- és egy fiú gyermek született, akiket az otthonról hozott értékeket szerint nevelünk, ta-

Egyik műsoros est művészeivel, Rékasi Károllyal

níttatásukra pedig nagy gondot fordítunk. Első feleségemmel sem szakadt meg a kapcsolat, segítem őt amiben tudom.

- Egy picit tekintünk vissza még a gyerekkorba. Hogyan emlékszel az iskolára, pajtásokra, pedagógusokra?

- Nagyon sok tanítónk, tanárunk volt akikre nagyon szívesen emlékszem. Gódor András például akinél már elkezdtem kicsit jobban tanulni, nagyon jó hatással volt rám, ugyanígy Újfaludi László tanár úr aki testnevelést oktatott. A mi osztályunkból került ki Oláh Erzsike, a másiktól Monostori Laci akik orvosok lettek. Egyébként a gyerekkort Dányban a munka mellett a szabad élet élményei, a csavargások a Nagyháton, a szőlőkben, a rengeteg focizás jellemezték – szóval egy igazi élményekkel teli, egészséges gyermekkor volt.

- Végül mit kívánsz szülőfaludnak, az itt élőknek?

- Továbbra is a szorgalomra, a gyerekek gondos taníttatására buzdítanám őket. Bízsanak a Jóisten akaratában, ez nagyon fontos! Bár

mostanság ritkábban jutok el a templomba, de imádkozni szoktam és tudom hogy ha jó úton járunk akkor Ő támogat és megsegít bennünket és így haladhatunk előre békében, szeretetben. Egyébként nagyon örülök ennek a kezdeményezésnek, hogy Dány értékeivel foglalkoztok, összegyűjtitek a múlt és jelen értékeit, megkeresitek az elszármazottakat, gondozzátok a falumúzeumot. Nagyon fontos, hogy a múltat ne hagyjuk feledésbe merülni. A fiatal korosztálynak meg kell mutatni, hogy elődeink milyen nehéz körülmények között éltek, milyen helyzetekben állták meg a helyüket, hogyan adták át a tudásukat az utókornak. Minden ilyen tudás növeli a közös értékeinket és megalapozza, megerősíti a közös jövőnket.

- Köszönöm a beszélgetést!

- Én is nagyon köszönöm hogy gondoltatok rám, nagy szeretettel várok mindenkit szeretett szülőfalumból. Jó egészséget kívánok mindenkinek, Isten áldja meg a dányiakat!

Szekeres István

Szemelvények DÁNY ÉS KÖRNYÉKE régészeti feltárásaiból

Leletgyűjtés a Kápolna-parton 2020. december
19-n lelkes amatőr régész csapattal, Dr. Rácz Tibor
Ákos régész vezetésével / fotó: Kővágó Róbert

A történelmi múltba elrövedezni különösen izgalmas dolog. Főleg ha az ember lakóhelyének, szülőföldjének múltjáról mesélnek a régészek vagy történészek által feltárt izgalmas régi-új leletek, információk. A múlttal foglalkozó előadások, közösségi hálón megosztott videók látogatottsága is jelzi, hogy a dányiak érdeklődnek a helyi történelem iránt. A helytörténeti kutatások egyik alpműve Kozár Gyula: Dány község helytörténeti élete c. 1969-ben befejezett munkája (kiadó: Dány Község Önkormányzata, 2000) melyet mai napig hivatkozásként jelölnek meg szakdolgozatokban. A mű befejezése óta sok új információ került elő, több régészeti kutatást is végeztek a falu környékén, ez nyilván a Kozár mű néhány információját is bővítheti vagy új megvilágításba helyezheti.

Pest megye legutóbbi régészeti topográfiájában 26 dányi lelőhely szerepel (Torma István (Szerk.): Pest megye régészeti topográfiája - Az aszódi és a gödöllői járás (MRT XIII/3. kötet), Kiadó: MTA BTK Régészeti Intézet, Budapest 2012. 127-140. old. Továbbiakban: P.m.r.t.) A leletgyűjtések, feltárások mai napig folynak, 2006-ban pl. Kulcsár Valéria vezetésével előfeltárást végeztek, ahol a Dány-Szentkirály-i MOL vezeték mentén őskori, szarmata-késő szarmata-, Árpád-kori településrészt találtak. A Dányra vonatkozó topográfiából néhány érdekességet emelnénk ki a teljesség nélkül.

A lelőhelyek, település nyomok jellemzően vizes élőhelyek, erők, patakok mentén találhatók.

Kápolna-dűlő (Kápolna part):

1978-ban közepes sűrűségben néhány (talán kelta) cserepet, töredéket találtak, köztük szürke korongolt peremet és grafitos edény oldalt. Egyik korongolt oldal valószínűleg szarmata. A párhuzamos és hullámvonalalkötegekkel díszített oldal a XI-XII. századra tehető. A cserepek zöme a XIII-XV. századra tehető. Tehát az 1000-1400-as években itt település lehetett.

Írja is a topográfia: „A település Dány falu része lehetett” (P.m.r.t. 128.old.: Kvassay, 1978) . 1998. július 4-n Miklós Zsuzsa légi felvételén az érett búzában szögletes és szabálytalan objektumok nyomai mutatkoztak. A lelőhely keleti részén

Kerek palást csat Dány egyik lelőhelyéről - Árpád-kor vége / fotó: Deim Balázs

Tölgyes-makkos díszű bronz ruhakapocs Dány egyik lelőhelyéről - késő középkor; fotó: Deim Balázs

Eke által megbolygatott sírhely csontjai az egykori Szentkirály település temploma körüli temetkezési helyen / fotó: Szekeres István

kemence nyomait figyelték meg, környékén hullámvonal kötegekkel díszített IX-X.századi (edény) oldalt. 1983-ban a terepet újra bejárták és további leleteket gyűjtöttek gyakorlatilag a IX. századtól a XVII. századig. (P.m.r.t. 128-129.old.: Kvassay-Torma, 1983) Ahogyan írják: „a hely Dány középkori előzményével azonosítható, a falu első helye pedig Szentkirály falu maradványa volt”. A topográfia itt hivatkozik arra, hogy 1324-ben Csák fia – Jánostól elvett birtokok között szerepelt a Pest-megyei Dány, Szentegyed, Parlag, Uri stb. valamint, hogy Dány a török korban is lakott volt (Kozár részle-

tesen ismerteti a pesti náhije összeírásait) majd ismerteti röviden a falu történetét és néhány érdekes birtok vitát (pl. a Valkóiakkal folytatott „az sűrű Asszony Harasztya” területéről 1670-ben). Tehát a XI-től XV.sz.-ig találtak itt cseréptöredékeket. Vajon melyik volt Dány Árpád-kori előzménye? Lehetett itt a Kápolna parton „Dan” nevű település ahonnan Benedek, a Szent Margit sírjánál csodás gyógyulást nyert ács is származott vagy valóban Szentkirály település volt Dány első helye, vagy mindkettő lakosai települtek egybe a tatárjárás után a Kápolna-part – Faluhely dűlőre?

Faluhely-dűlő (a Sasülő alatti lejtő a Kispatlak – hivatalosan: „Dányi-ér” felé):

A szántásban sok cserépdarab található 700 x 100-200 m-es területen. (P.m.r.t. 130.old.: Kvassay, 1978) A leletek többsége késő szarmata települést jelez. Előkerült egy késő (terra) sigillata díszítetlen (római kori) töredék, egy római import (vagy utánzat) főzőfazék töredék, valamint kevés Árpád-kori cserép. A terra sigillata egy bizonyos fajta vörös mázas kerámia, amit a római császárkorban több híres manufaktúrában készítettek domború díszítéssel de voltak díszítetlenek is. Dány környékére valószínűleg a Pannónia provinciából került. Páty környékén közel 700 ilyen töredéket tártak föl (OTKA-37267 kutatási zárójelentés).

A domb tetején kelta edényperem, késő szarmata kori korongolt, jól iszapolt edénydarabok voltak. (P.m.r.t.130.old.: Kvassay-Torma, 1983) Itt jegyzendő meg, hogy Kozár Gyula említi, hogy a XIX. században Mihályik Ignác plébános a Faluhely kapcsán ír földhányásokról, elhagyott sánccokról, beomlott pincékről, sőt, a könyv írásakor élő adatközlők szerint a „közelmúltban” (XX. század első fele – a szerk.) vetett föl az eke cserépdarabokat, a lovak lába néhol veremkbe sülylyedt bele, Tóth Lajos Széchenyi utcai lakos pedig egy veremben egy cserépedényt és egy baltafejet talált amely sajnos elkallódott.

Malom-dűlő (a Faluhely-dűlővel szemközt, a Kápolna-part Kóka felé eső folytatása):

500 x 300 m-es területen a szántásban paticsdarabokat, állatcsontokat és őrlőkő darabokat

Liliomos fejű gyűrű Dány egyik lelőhelyéről. XIII-XIV. század / fotó: Deim Balázs

figyeltek meg, sok edénytöredéket gyűjtöttek. (P.m.r.t.130-131.old.: Kvassay, 1978; Kvassay-Torma, 1983) A lelőhely DK-i része Kókai területre nyúlik át. 1987 nyarán talajminta gödör ásásakor szarmata, késő-szarmata edénytöredékeket és egy kemencefenék átégett tapasztástöredékeit találták. A lelőhely É-Ny-i részében rézkorra tehető őskori rücskös felületű oldal töredék került elő. Találtak un. rheinzaberni csésze darabot és tál fenéktöredéket is melyek a II.sz. végére, III.sz. első felére datálhatók (Rheinzabern: germániai híres kerámia manufaktúra a római korban, kerámia exportja Kr. utáni 145 körül kezdődhetett). Nagyon érdekes lehetett az akkori termékek kereskedelme, a több ezer km-re terjedő kapcsolatok, melyeket a Római Birodalmon belüli lehetőségek teremtettek meg és kiterjedtek annak határain túlra is, így eljutottak az áruk a mai Dány környékén élő – valószínű szarmata - népekhez is. Vajon mivel fizettek ezekért, mi jelentette a csere értéket? A terra sigillata edények igen drágák voltak, tehát az itt élő népek tehetősebbjei megtehették, hogy ilyet vásároljanak. Feltételezhetően az import árukért itt természetesen gabonával fizettek, ugyanis ekkor még római kori pénzermék nem jellemzőek a feltárt leletek között. (Egy elfelejtett nép, a szarmaták – 297. old.)

Nagy-völgy (a mostani horgásztó déli partján kb. 2 km hosszú, 200-500 m széles lelőhely)

A neolitikus („csiszoltkő”-korszak) Közép-Európában i. e. 4500 körül jelent meg, ez a kőkorszak utolsó szakasza. Ekkor kezdődik a földművelés. A neolitikum a réz-, bronz- ill. a vaskorral ér véget. E korokból kerültek elő cserépdarabok a

Véssett fejű gyűrű Dány egyik lelőhelyéről - Árpád-kor vége / fotó: Deim Balázs

Vízszintes, karcolt díszítésű korongolt cserépdarabok. Késő Árpád-kor, XII. - XIII. század. Tápió part közeléből. fotók: Szekeres István

Árpád-kori bogrács edény peremrészlete. Eredetileg egymás mellett kettő lyukat alakítottak ki az edény szemközti szélein, amibe a felfüggesztő zsinórt fűzték. Késő Árpád-kor, XII. - XIII. század. Tápió part közeléből. fotók: Szekeres István

Nagy-völgyi terület ÉNy-i harmadában, a DK-i harmadában rézkori, majd szarmata és középtájon késő avar kori leletek. Tehát a Nagy-völgy (mai régi-új nevén: Dány-Szentegyed) az újkőkori ember lakóhelye volt már. (P.m.r.t.131-132.old.: Kvassay, 1978; Kvassay-Torma, 1983) A feltárások idején sajnos a tó melletti üdülőtelkek a lelőhely középső részét elfoglalták. Idézzük szó szerint a topográfia ide vonatkozó részét, mivel kultúrák hihetetlen gazdag sorozata volt ez a hely!

„Az újkőkort egy kottafejes táltöredék, valamint pelyvás anyagú, díszítetlen, illetve benyomott tetejű bütykös darab képviseli. A badeni kultúra klasszikus szakaszát jelző cserepek között kétszátású tál töredéke...” „A pilinyi kultúrához tartozik egy behúzott tálperem és egy árkolt vállú urna töredék.” „Szkíta koriak a behúzott tálperemek, továbbá egy hordós testű egyenes peremű fazék töredéke.” „A grafitos anyagú, fésűs díszű, átfűrt fazékoldal és egy enyhén grafitos anyagú, sűrűn bekarcolt vonalakkal díszített oldal kelta.” - és folytathatnánk a késő-szarmata, az Antoninus-kori közép-galliai darabbal (Antoninus Pius császár, született Titus Aurelius Fulvus Boionius Arrius Antoninus, 138-tól 161-ig uralkodott a Római Birodalomban – forrás: Wikipédia) és a késő avar kori kézi korongolt töredékekkel.

Péntek Attila gyűjtött ugyanitt jelentős mennyiségű leletet különböző kultúrákból, illetve

néhány őskori dörzskövet. (P.m.r.t.:132.old.) A leletek hosszú életű szarmata településre utalnak. Kiragadva még pár információ: A vízszintes tagolatlan peremű hombártöredékek inkább a koraimig a piros-, matt-piros átfűrt fenekű tálka töredék a késő szarmata korra utalnak. Hunkori lelet a szürke, kívül sötétszürke nagy méretű hombár vagy korsó válltöredéke. Provinciális import (római provinciák) a sötét piros edény ... töredéke és a kis reliefrészletes világos piros, emberalakos oldaltöredék ... stb.

Felfoghatatlan történelmi idők tanúi környezetünk lelőhelyei!

Pusztaszentkirály (Dány-Szentkirálypuszta):

A Felső-Tápióra lejtő dombhat legmagasabb részén (a Sebestyén emlékhellyel szemközti dombon) templomra és temetőre utaló kő- téglá- és habarcstörmelék, ember csontok figyelhetők meg. (P.m.r.t.132-134.old.: Kvassay, 1978; Miklós, 1996) 1961-ben már Kolba Judit is végzett itt feltárást. A későbbi terepbejárás csak Árpád-kori leleteket eredményezett, így a régészek feltételezték, hogy ez a település a késő középkorban (XIV – XVI. sz.) már nem létezett. A helyet megemlíti Kozár Gyula is, feltételezve, hogy az első faluhely a mai Szentkirály közelében volt és nem azonos vele (Kozár: idézett mű 24. old.).

Ugyanitt felleltek bronzkori-, szarmata-kori ill. kelta- és rézkori töredékeket. Előkerült egy római importból származó táltöredék is. A topográfia a helyet Szentkirály településsel azonosítja, mely nevét Szent István király tiszteletére szentelt templomáról kapta. Ez alapján valószínűsíthető, hogy e templom kövei és a körülötte lévő temető csontjai kerülnek elő ma is a földművelések során. A kutatók hosszasan taglalják a falu valószínűsíthető történetét, többek között különböző adománylevelek alapján. Így említi, hogy szerepel a Rozgonyi család 1446. évi osztozkodásában mint Szentkirály pusztja. Ezután viszont eltűnik a forrásokból és már nem szerepel egy 1519-es örökösödési szerződésben sem. Talán már ekkor sem létezett a település, csupán mint földbirtok? Kozár Gyula feltételezi, hogy a települést a tatárjárás elpusztította és Dány ezután települt át a Faluhelyre. Érdekes, hogy Káldy-Nagy Gyula a budai szandzsák 1546 és 1559-es összeírásaiban Szentkirály falut a Dány melletti Pusztaszentkirállyal azonosítja. Később azonban a szandzsák XVI. századi összeírásait korrigálva helyesbít, és a települést a Kiskunlacházához tartozó Szentkirállyal tárgyalja. Ez így igaz is lehet, hisz a váci püspökség 1676. évi dézsmajegyzékében mint elpusztult falut említi Gödöllőn alul.

A Tápió közelében több helyen is találtak újkőkori, kelta, szarmata, avar töredékeket. Az Árpád kori leletek Szentkirály faluhoz tartoznak - írják. (P.m.r.t.134-135.old.: Kvassay, 1978). Szarmata településnyomok környékünkön több helyen is előfordulnak, sírhalmokat pl. az isaszegi erdőben, Galgahévízen is találtak (Istvánovits Eszter – Kulcsár Valéria: Egy elfelejtett nép, a szarmaták - 289.old.). Ez az iráni eredetű nép az I – V. sz.-ig élt a Kárpát-medencében és több szakaszban áramlottak be. Az Alföldön településeik - főleg itt tartózkodásuk vége felé – sűrűn, mozaik szerűen helyezkedtek el, valószínűleg a hunok nyugatra nyomulása elől beözönlő népesség miatt ekkor nagyfokú népesség növekedés figyelhető meg. Történetükben még sok a nyitott kérdés.

A bevezetőben említett 2006-os feltárás (P.m.r.t.135-136.old.) igen gazdag leletegyüttessé eredményezett mind az őskorból, a szarmata-késő szarmata és az Árpád korból. Kettő késő-szarmata kori házrészlet is előkerült. A házrészletekben

Szarmata-kori durva szemcsés fazék fölső oldaltöredéke és talprészlete a Szentkirály-i MOL vezeték melletti 2006-os feltárás közeléből. (Az üllői szarmata fazekastelepről származó leletekkel teljes hasonlóságot mutatnak. III.sz. vége körül - Egy elfelejtett nép, a szarmaták – 314. old.) / fotók: Szekeres István

Forrás: www.danyikronika.hu

tűzhely, kemence nem került elő, de ötvös- fémműves műhelyre utaló gödrök mutatkoztak kis méretű olvasztó téglék salakosodott felület-töredékeivel. Vasművességre utalnak a vassalakok, kovácsműhelyre egy fellelt szétkalapált fejű vaslyukasztó.

Dánsár (pontosabban a TSZ-gépállomás melletti közvetlen terület)

1975-ben a TSZ területén olajtartály áása közben avar korabeli – valószínűleg magányos – sírt bolygattak meg. A leletmentést és feldolgozást Tettamanti Sarolta végezte. A leletegyüttes a VII. sz. első felére keltezhető. A fellelt tárgyak között pajzsok, préselt díszű aranyveretek nemzetségi jelekkel, öntött ezüstcsat, vascsat, nyílhegyek, kés, bizánci-balkáni importból származó amfóra voltak. A leletek egy részét az aszódi Petőfi múzeum őrzi. A topográfia felsorol még pár kisebb lelőhelyet (Kertekalja, Szurdok, Gecső, Vajas-dűlő, Kis-Dán-sár) ahol kevés lelet került elő különböző korokból.

Sebestyén

Az anyag megemlíti Sebestyén sírhelyét is, melylyel kapcsolatban megjegyzi, hogy a rajta szereplő évben, 1630-ban nem emelhették a sírkövet, mivel a feliraton szereplő „erény” szó nyelvújítás kori, így azt a XVIII. sz. vége előtt nem állíthatták. (P.m.r.t.137. old.: Kvassay-Torma, 1983) A sírhely

(vagy emlékhely) korának meghatározásában egy régészeti feltárás tudna pontosabb információkkal szolgálni. Sebestyén történetét alighanem minden dányi ismeri. Feltehetően a tatár korban a falu lakói a mocsaras nádasba menekültek, majd Sebestyént küldték kikémlelni, hogy a vész elmúlt-e. Szájhagyomány szerint egy fára mászott föl, de a fa tövében maradt kutyája elárulta hogy aombok közt van. Ekkor elfogták és mivel nem árulta el a lakosok bűvőhelyét, ló farkához kötötték és a Hosszú-tiszta dűlőn halálra hurcolták. Halála helyén található az emlékhely. A Dányi Sebestyén Népfőiskola

2020. októberében egy faszobrot állított az emlékére a Jarábik János Néprajzi Ház előtt.

Egyéb érdekességek

1883-ban Pettera Hubert vadászmeister a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozott a falu határában talált pénzérméket, köztük római érméket, III. Béla rézérmeit, Árpád kori ezüstérme töredéket, I. Ferdinánd magyar dénárt, II. Ferdinánd osztrák ezüst krajcárt, Lipót kopott kis ezüst pénzét. 1897-ben a Magyar Nemzeti Múzeum Lázár Páltól csontváz és cserepek között talált kelta karpetrecet vásárolt (a debreceni múzeumba került).

Szerk.: Sz.I.

Köszönet a szakmai segítségért Dr. Rác Tibor Ákos régésznek (Szentendrei Ferenczy Múzeum), Klamár Balázs történész-, muzeológusnak (Petőfi Közértéke Múzeális Gyűjtemény, Aszód). Köszönet a fotókért: Deim Balázs (Szentendrei Ferenczy Múzeum), Kővágó Róbert, Szekeres István

Források: Pest megye régészeti topográfiája - Az aszódi és a gödöllői járás (MRT XIII/3. kötet), kiadó: MTA BTK Régészeti Intézet, Budapest 2012. 127-140. old., Istvánovits Eszter – Kulcsár Valéria: Egy elfelejtett nép, a szarmaták - A Jósza András Múzeum Kiadványai 74. – Monográfiák a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékéről 5., Kozár Gyula: Dány község helytörténeti élete; kiadó: Dány Község Önkormányzata, 2000

A gobelin készítés Dányon

„Egy négyzetcentiméteren 361 öltés” - e címmel jelent meg egykori újságcikk a Gobelin Háziipari Szövetkezet kiállításáról, arról a szövetkezetéről, amely napi 1000 dollárt tett le a népgazdaság asztalára. Jelen voltak külföldiek: Raggi úr Rómából, Locatti úr Milánóból, Nicolas Majdalani akinek áruháza van Kuwaitban, Koucker úr képviselője, aki az angol királyi udvar szállítója és így tovább. A Dány környéki un. „gobelin bokor” kézimunkái láthatók a vitrinekben, Kóka, Zsámbok, Tóalmás, Tápiószele asszonyainak munkái. És jönnek a cikkben a világhírű kiállítások felemlítése, Japán, Kuwait, a Budapesti Nemzetközi Vásár, Vadászati Világkiállítás ahol megjelentek a dányi gobelinek is. A Duna Intercontinental szálloda elnöki fogadójának gobelinnal hímzett szalongarnitúráját minden külföldi megcsodálja. Az Offenbach-ban minden évben megrendezett bőripari vásáron díjat nyert a szövetkezet.

/forrás: Pest Megyei Hírlap 1971. Január 31, vasárnap/

Bevezetőnek talán elég is ennyi (és még nem is említettük Soós Józsefné Krisztus gobelinjét, amit személyesen adott át II. János Pál pápának vagy a Leonyid Brezsnyevnek varrott bútorhuzat gobelint amit egy küldöttség vitt Moszkvába).

A gobelin mai napig a képzőművészet egyik ága, több gobelin művész illetve gobelin iparművész

tevékenykedik a szakmában. A barokk időkben nagy divatja volt a gobelin faliszőnyegeknek, bútorbevonatoknak az arisztokrácia köreiből, sőt korábban a reneszánszban sem volt ismeretlen. A magyar arisztokrácia is szívesen alkalmazta.

Hogy mikor és kik által került Dányba a gobelin (Dányon „gobler”-nek mondták) arra több verziót

Lúdas Matyi ábrázolás (Bugyi Lajosné munkája)
fotó: Tóth Ildikó

Munkácsy Mihály: Rőzsehordó nő c. festményének
gobelin reprodukciója - részlet (Bugyi Lajosné munkája)
fotó: Tóth Ildikó

is mondtak adatközlők. Állítólag már az 1900-as évek elején megjelentek zsidó kereskedők akik bérvarrásba hoztak gobelint. A Pest Megyei Hírlap fent említett száma szerint az 1920-as években bécsi kereskedők hozták a varrni valót. Bugyi Lajosné így emlékszik: „Dányban volt egy boltos ... úgy hívták: Stern Fülöp ... állítólag ő hozta be Kókáról a gobelint Dányba ... aztán később Szódi Böske néni, őnála lehetett varrni”. Néhai Szódi Erzsébet adatközlő szerint 1936-ban jelent meg a gobelin Dányban angol kereskedők által. „Itthon télen csínáltuk. Annyit kerestünk vele, hogy nem szakadt le rólunk a ruha.” - mondta egy vele készült interjúban 1999-ben. Az államosítások után 1948-ban átvette a Földműves Szövetkezet a tevékenységet, majd 1953-ban HÍSZÖV néven működött tovább. Ide tartoztak a népi iparművészek, hímzők, csipkeverők, fafaragók stb. A Háziipari Szövetkezet gobelin részlege röviddel megalakulása után 1954-ben megvásárolta Dányon a Zöld utca 52. alatti ingatlant. A taglétszám gyarapodásával az épületet bővítették, a villanylámpák fénye mellett már kényelmesebb lett a munka. Kezdetben

részlegvezetők voltak: Szódi Erzsébet - Böske néni, Kristóf Andrásné - Böske néni, Hangodi Andrásné - „Hajdú” Panka néni, aki után a részleg vezetését Dóczi Jánosné - Magdika vette át 1980-ban - ő 1990-ben a Bp.-i központba került termelésirányító-i munkakörbe-, majd ő utána Balogh Istvánné. A 70-es évekre a dányi tagok száma elérte a 800 főt. A kompozíciók egy része ismert festmények gobelin-reprodukciói voltak, így gyakran került „tű” alá Szinyei Merse Pál: Lilaruhás nő-je, Munkácsy: Rőzsehordó nő-je (ezek kisebb és nagy méretekben) és így tovább. Ugyanígy gyakoriak voltak a virágokat-, főleg rózsákat, belső enteriőröket, csendéleteket, állatokat, egyéb szereplőket (cica gombolyaggal, ló, Lúdas Matyi, vadász kutyával stb.) ábrázoló gobelinek.

Dóczi Jánosné meséli: A varrnivalók kellégeit, a szitát, mintalapokat, fonalat kiszállították a központból. A központban voltak mintalap tervezők, színezők. A telephelyen összeszedték a cémákat, a varró úgy vitte el, hogy az un. „leszámolás” mintáról meg tudta varrni. Sok mintát a megrendelő

igényei és megküldött képei, elképzelései szerint készítették mintalap tervezők.

Az elkészült munkákat eleinte hetente szállították Budapestre, majd innen közvetítették a megrendelőknek, németeknek, franciáknak, japánoknak, osztrákoknak.

A későbbi években akkora volt az igény, hogy Vietnámban is varrattak, Saigonban és Hanoi-ban ahol nagyon jó minőséget állítottak elő, csak épp a szita az ottani párás viszonyok miatt besárgult.

A budapesti központban sokan dolgoztak adminisztratív munkakörben, ahol az egész ország munkáival kapcsolatos ügyeket intézték az alap-

anyagtól kezdve mindent. Eleinte még telefon se volt, beírtak a központba, ott összekészítették a munkákat és postán küldték, a kész anyagokat szintén postázták, majd a bért is a posta vitte ki. 4 különféle méretben varrtak. A legfinomabb (ezt „nullásnak” hívták) 1 négyzet cm-ben 19x19 öltés volt, a következőben 15x15 és így tovább. Kezdetben még sok helyen petróleum lámpával világítottak. Az asszonyok összejöttek többen a lámpa alá ahányan elfértek. Egyetlen férfi azért akadt köztük, Ivicsics Lajos bácsi. Később az 1200-ra növekedett taglétszámból állandó varró 800 fő volt. Akadtak akik csak télen varrtak. Aki a 220.- később 250.- ft-ot megvarrta egy hónapban, ezek a keresetek később a nyugdíjba beszámítottak. A nagy méretű szőnyegetek – ilyenek is készültek -

Barokkos jellegű színházi táska, pénztárca, szemüvegtek (Dóczy Jánosné munkái)
fotó: Tóth Ildikó

Barokkos színházi zsáner jelenet un. „leszámoló” minta kartonja. A barokk jelenetek, reprodukciók kedveltek voltak.
fotó: Tóth Ildikó

Csontváry Kosztka Tivadar: Vihar a Hortobágyon
c. festményének kanavára előfestett reprodukciója
fotó: Tóth Ildikó

a telephelyen varrták a Zöld utcában, voltak 2x3 méteres szőnyegek is vagy még nagyobbak. Volt, hogy egyszerre 12-en varrták. Később vásárolt fonalakból az ismerősöknek ajándékként is varrtak pl. szentképeket, bibliai jeleneteket.

További érdeklődésünkre az adatközlők még elmondták, hogy hová kerülhettek a dányi gobelinek. Ahogy említettük, a világ sok tájára. A magyar gobelinek főleg Ausztriába kerültek, ám ők is csak többnyire viszonteladók voltak, és sajnos sokszoros áron adták tovább. Egyik varró mesélte, hogy az internet világában már föl lehetett fedezni olyan munkát aminek kivarrásáért nagyon keveset fizettek és pl. egy színházi táskát 6-800 ezer forintért – sokszoros haszonnal – adták tovább. A vevők egyébként a magyarok munkáit szerették jobban. A bedolgozásért elég csekély fizetés járt, inkább az idősek voltak bedolgozók. A 90-es években már annyira megcsappant a létszám, hogy a szöveteget egyre nehezebb helyzetbe került, így 1998-ban felszámolták.

A varrók mellett meg kell említeni pl. a keretezőket, ötvösöket akik nagyban hozzájárultak a kész termék előállításához a művészi kivitelezésű keretekkel, ötvös tárgyaikkal.

Nem tudni, a világszerte föllelhető magyar gobelin termékek származási helyét vajon ismerik-e? Talán csak annyit, hogy Magyarországon készült. Talán. A szorgalmas dányi varró asszonyok legálább ennyit megérdemelnek, hogy e kiadványban megemlékezzünk róluk és legyünk büszkéek, hogy kezük munkájában a világ minden táján gyönyörködhetnek.

*Adatközlők: Dóczi Jánosné, n. Szódi Erzsébet,
Dóczi Istvánné, Bugyi Lajosné
Részletek Tóth Ildikó, Kis András, Szekeres István
gyűjteményéből*

Ötvös termékek gobelin díszítéssel / brass tű (30 x 20 mm),
dísztál, fülbevaló (21 x 21 mm), fotók: Szekeres István

MÚLTUNK KINCSEI, JELENÜNK ÉRTÉKEI

DÁNYI ÉRTÉKTÁR FÜZETEK 2. / 2021. MÁRCIUS